

Асхи көдлмшэсн гарч ирэд, шин ирсн газетмүд хэлэджэгдэ, Киров балгэснд Али-Заде гидг эмч, Хомяков гилг күүнэ гарин альхнд шаагдад хугэрсн зүүнэ үзүр цуцар дамжад гүүгдэд зүрхиднь курсиг, рентгенд хэлэгдэд өлдж авад, терүнэ амнднь хүрн гиджэсиг өвчэд тач авад, тер күүнэ ам аврсн зэнгь „Советская Россия“ газетд барлгдсиг Бадм умшдж өгнэ.

Энүг соньссн эмг-экнь самалгад келв:

—Акад юмн, үзснэс үзэд гань ик гигэд, амд йовхла н болв чигн соньсгдна, юн болв чигн үзгднэ... Эн цагт ам зуурдин үклэр кун үкш уга кевтэ. Кезэнэ болхла зуурдин үклэр кедү кун үкдг бээсн болх? Амд күүг чигн үкдж гигэд оршачкдг йовдл бардг билэ—гидж келчкэд өгшэ тагчг болв.

—Амд күүг ягдэд орша-кахмб?—гидж Бадм эмг-экэ-н сурна.

Эн сурврт эмгн хэрү өгл уга зөвэр удан тагчг бээв. Бээдлнь олн джил болад мартгдж одсн йовдл санан-

днь сээтэр ордж өгл уга, уха-лад тагчг суусн болдж медг-дв.

—Дегд удан болад мартг-ддж одв, халун гемэр халь-мг улс немс кезэ кевтлэ? Тиигхд, тер гемэр чини эцк-чнь өнүгрлүс—гидж Бадмд келв.

—Тергн 1919 джил билэ—гидж Бадм келв.

—Терүнэс нааран кедү джил болдж тегэд?

—Гучн нээмн джил бол-джана. Эн, Советин йосн ток-тад дөчн джил болджана—гидж хэрү өгв.

—Тер халу-дөрдг джил, тиигхд дэн болджасн цаг билэ. Дэн болсн цагт ширг гем бас күү даджрна. Тер гемэр амтн немс кевтлэ, үкдгнь чигн олн билэ, нам үксэн оршадг кун олддг уга саам бас харгъла.

Тиигхд, Боктахн өрк-булэ-рн бас делгү кевтсн. Кедү юмн мартгддж йовна, зуг эн йовдл мартгдхш. Теднэ хам-гин отхн үрнь—Отха гидг күүкн билэ. Тиигхд хөмөстэ күүкн бээсн. Олнд ирджэсн гем, энүнд хальдл уга бээх-лн биш, эн бас гемтлэ. Удсн

уга, хойр-гурв хонад күүкн өнүгрдж одна. Өнүгрсн күү-киг гаргэдж оршадг кун уга билэ, ик ахнь, экнь, эцкнь цуг кунд шалтгта бас кевтц-хэлэ. Зуг нег ахнь мандж би-лэ, тернь мөр болад харгэдж ирэд сэн болсн, терүнэ ху-внь бээдж кевтэ...

Хальмг кун тиигхд өнүгр-сн күүг яршг кедж оршадг уга, ишкэгээр орадг билэ. Үксн күүг герт бээлгдэд бээ-хмн биш тигтлэн, мандж те-мэнд терг зүүгдэд белдчкэд, герт ордж ирэд, өнүгрсн дү күүкэн ишкэгээр орадг авад, тергн деер тавад, нарн гарх үзг хэлэгдэд йовдж одв. Хот-нас гурвн-дөрвн дууна, түүд-хнд авч олад, тергэн зогсач-кад, күүкиг оршах нүк малт-на. Юн бээх билэ, нег чимк күүк оршах нүкнд, дарунь малтад бел кечкв. Тергн дее-рэс күүкиг хойр гарарн аюх-нар теврдж авад нүкнд тавн гидж йовтлнь, генткн күүкн көндрнэ.

Ахнь түүрүн авгтан чочад, аамсчкэд, „энчнь амд болвз-го“ гидж санад, хэрү авч ирэд, тергнэ ярндг деер аюр-хн тавнэ. Орацинь цуцлад, күүкиг хэлэнэ. Күүкнэ чирән чиихэд гарсн көлстэ, ара ки-тэ, махмуднь чигн ара бу-лэн.

Амд бээхнь лавта медсн ах, дү күүкэн хэрү авч ирнэ. Үксн күүкн Отха тиигдж „мөнкрсн“ болдг. Кедү күүг кезэнэ тиигдж амдэр оршадг бээсн болх?.. Тиигхд амтн цугтан сургьуль-эрдм уга, харнэгьу болдг билэ. Ода болхла амд күүг оршах биш, нам үксн күүг чигн амдрүл-чкхмн. Күүнэ зүрхнд шаагдсн зүүнэ үзүр тач авна гиснтн юн гисн үгв тертн? Үксн күүг амдрүлнэ гисн уг тертн!.. Үкл уга мөнүк ори гидгтн эн болджах кевтэ... Дакад нег дөчн джил болхла ямаран сээхн джиргэл үзгдх!...

Ода мини ардкм холдад, өмнкм өөрдв, найн долатав, болв, тер бийнь үктлэн кесг юм үзн гиджэнэв. Нам зууд-нд оршго юмн кегдэд, күцэг-дэд йовна—гидж эмгн үгэн төгскэв.

—Тер Отхатн ода бээнү?—гидж Бадм сурв.

—Отха ода дөчтэ гергн... Советин йоснла цацу болджа-на билтэл, тегэд чигн хувтэ болджахгов тер... Үртэ-салта, өнр-өсклнь, наадк амтслэ айл амулнь, амрдж-джиргэдж бээ-нэ—гидж көгшэ хэрү өгв.